

LATVIJAS REPUBLIKAS TIESĪBSARGS

Baznīcas iela 25, Rīga, LV-1010; Tālr.: 67686768; Fakss: 67244074; E-pasts: tiesibsargs@tiesibsargs.lv

2011.gada 8. novembrī Rīgā
1-57271

**Latvijas sabiedrisko
organizāciju padomei**
Pētera ielā 11-5,
Rīga, LV- 3001

2011.gada 6.oktobrī Tiesībsarga birojā ir saņemts Jūsu 2011.gada 27.septembra iesniegums (reģistrēts ar Nr.1656), kur vērsāt uzmanību uz nepilsoņu tiesību aizskārumu, norādāt, ka pašreiz esat saskaitījuši 79 spēkā esošās Latvijas pilsoņu un nepilsoņu tiesību atšķirības (saraksts – 1. pielikumā) un 54 atceltās atšķirības (2. pielikumā). Katrā pielikumā īsumā tiek raksturota atšķirības būtība, norādīts attiecīgā normatīvā akta nosaukums un pieņemšanas datums, kā arī to pantu (punktu) numuri, kuri tieši diskriminē nepilsoņus. Lūdzat paust viedokli, apstiprināt vai noliegt Tiesībsarga biroja atzinumu par tām atšķirībām, kuras šis birojs atzina par nesamērīgām agrāk. Gadījumā, ja tiesībsarga viedoklis saskan ar priekšteča viedokli attiecībā par iepriekšminētajām atšķirībām, lūdzat sniegt skaidrojumu, kādā veidā ir plānots panākt šo atšķirību atcelšanu.

Nepilsoņu tiesiskais statuss un pilsoņu tiesiskais statuss paredz atšķirīgu tiesisko saikni ar Latvijas Republiku. Ar Latvijas Republikas Augstākās Padomes 1991.gada.15.oktobra lēmumu "Par Latvijas Republikas pilsoņu tiesību atjaunošanu un naturalizācijas pamatnoteikumiem" Latvijas pilsonība tika atzīta Latvijas Republikas pilsoņiem, kas tādi bijuši 1940.gada jūnijā un to pēcnācējiem. Ar 1995.gada 12. aprīļa likuma "Par to bijušās PSRS pilsoņu statusu, kuriem nav Latvijas vai citas valsts pilsonības" 1.pantu par nepilsoņiem tika atzīti tie Latvijas Republikā dzīvojošie, kā arī terminētā prombūtnē esošie bijušās PSRS pilsoņi un viņu bērni, kuri vienlaikus atbilst šādiem nosacījumiem: 1) 1992. gada 1. jūlijā viņi bija neatkarīgi no pierakstā norādītās dzīvojamās platības statusa pierakstīti Latvijas teritorijā, vai viņu pēdējā reģistrētā dzīvesvieta līdz 1992. gada 1. jūlijam bija Latvijas Republikā, vai ar tiesas spriedumu ir konstatēts fakts, ka līdz minētajam datumam viņi ne mazāk kā 10 gadus nepārtraukti dzīvoja Latvijas teritorijā; 2) viņi nav Latvijas pilsoņi; 3) viņi nav un nav bijuši citas valsts pilsoņi. Ar minētajiem normatīvajiem aktiem tika izveidots atsevišķs pagaidu tiesiskais statuss bijušajiem PSRS pilsoņiem. Eiropas Cilvēktiesību tiesa 2003.gada 9.oktobra spriedumā lietā *Slivenko v. Latvia*¹ atzina, ka nepilsoņi („*permanently resident non-citizens*”), kā personu grupa, kas

¹ sk. Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedumu lietā *Slivenko v. Latvia* (Nr. 48321/99)

pazaudēja PSRS pilsonību šis valsts sabrukuma rezultātā un nav pieņēmusi citas valsts pilsonību, nav pielīdzināmi ārvalstnieku („*foreign nationals*”) un bezvalstnieku („*stateless persons*”) statusam. Eiropas Cilvēktiesību tiesa attiecībā uz nepilsoņiem lieto jēdzienu „bijušie (vai ex) PSRS pilsoņi” („*ex-USSR citizens*”). Latvijas Republikas Satversmes tiesa 2005.gada 7.marta spriedumā lietā Nr. 2004-15-0106 atzinusi, ka nepilsoņa statuss nav un nevar tikt uzskatīts par Latvijas pilsonības paveidu. Latvijas nepilsoņi nav pielīdzināmi nevienam fiziskās personas statusam, kas noteikts starptautiskajos tiesību aktos, jo nepilsoņiem noteikto tiesību apjoms pilnībā neatbilst nevienam šādam statusam.

Atšķirīgā tiesiskā saikne pilsoņiem un nepilsoņiem ar Latvijas Republiku veido atšķirīgu tiesību apjomu attiecībā uz tiesībām piedalīties vēlēšanās, tiesībām ieņemt valsts amatus un citām tiesībām. Vienlīdzības princips pieļauj un pat prasa atšķirīgu attieksmi pret personām, kuras atrodas atšķirīgos apstākļos². Nepilsoņu tiesību apjoms nav pielīdzināms pilsoņu tiesību apjomam un attiecīgi Jūsu iesniegumā norādītās atšķirības normatīvajos aktos nepilsoņiem nav izlīdzināmas ar pilsoņiem, jo tas nozīmētu nepilsoņa statusa sapludināšanu ar pilsoņa statusu, kas nav bijusi valsts likumdevēja politiskā izšķiršanās, pieņemot augstāk minēto regulējumu par personu loku, kas tiek atzītas par Latvijas Republikas pilsoņiem, vai, kam tiek piešķirta Latvijas Republikas pilsonība.

Latvijas Republikas Saeima ar tautas deleģējumu var pārskatīt augstāk minēto regulējumu, kas nosaka Latvijas Republikas pilsoņu loku. Ja minētais regulējums netiek mainīts, valsts uzdevums ir noteikt laika posmu un veidu, kādā personas ar nepilsoņa statusu veic naturalizāciju un kļūst Latvijas Republikas vai citas valsts pilsoņiem, attiecīgi saņemot pilnu tiesību apjomu, kas izriet no pilsoņa tiesiskās saiknes ar valsti. Jāņem vērā, ka kopš Latvijas Republikas neatkarības atgūšanas 1991.gadā ir pagājuši vairāk kā 20 gadi un līdz šim paveiktais nepilsoņu skaita mazināšanā nav vērtējams kā pietiekams.

Ir atbalstāmas starptautisko institūciju un nevalstisko organizāciju rekomendācijas par tiesību apjoma palielināšanu faktiskajiem Latvijas Republikas patstāvīgajiem iedzīvotājiem – personām ar nepilsoņa statusu, īpaši attiecībā uz tiesībām strādāt u.c. sociāli ekonomiskajām tiesībām. Tāpat Latvijas Republikas likumdevējam politiski ir jāizšķiras par vēlēšanu tiesību piešķiršanu personām ar nepilsoņa statusu un citām tiesībām, ko lūdzat piešķirt nepilsoņiem iesniegumā un tam pievienotajos dokumentos. Tomēr galvenais valsts uzdevums ir izstrādāt konkrētu plānu, kā tuvāko piecu, desmit gadu laikā noteikt skaidru tiesisko statusu visiem Latvijas Republikas iedzīvotājiem, attiecīgi likvidējot starptautiski neskaidro, īpašo, bijušo PSRS pilsoņu jeb nepilsoņu statusu.

Ar cieņu
Tiesībsargs

J.Jansons

Bērziņa 67686768

² sk. Satversmes tiesas 2001.gada 3.aprīlī sprieduma lietā Nr. 2000-07-0409 secinājumu daļas 1. punktu.